

Vereniging van Wandelaars

Jaarverslag 2018

Dit verslag bestaat uit twee delen:

1. het verslag van activiteiten op bestuurlijk en landelijk niveau;
2. het verslag van activiteiten in de regio's.

Deel 1 - Verslag van de landelijke vereniging

Activiteiten van het Bestuur

Het Bestuur is in de verslagperiode april 2018 – maart 2019 vier maal bijeengekomen. In deze bijeenkomsten zijn de beleidsvoornemens en actiepunten van het Bestuur zoals toegelicht op de ALV van 2018 verder uitgewerkt en de resultaten ervan besproken. Ook zijn nieuwe initiatieven ontplooid. Deze zaken worden hieronder nader toegelicht.

Het Bestuur herhaalt de observatie dat een kleine groep van zeer actieve vrijwilligers een divers takenpakket uitvoert, vaak in opdracht van gemeenten, regio's, provincies, natuurverenigingen en/of andere instanties. Deze instanties en organisaties doen niet zozeer een beroep op deze vrijwilligers omdat het leden van TeVoet zijn, maar meer omdat ze deskundig zijn en het werk voor weinig of geen geld willen doen.

Het Bestuur had in 2017 een start gemaakt met het beleggen van een bijeenkomst met contactpersonen en andere actieve leden van TeVoet om met hen te overleggen over beleidsvoornemens en de voortgang van beleidsplannen. Op 10 november 2018 had het bestuur wederom een special overleg met de leden ingepland om te overleggen over beleidsvoornemens, over de toekomst van TeVoet en over mogelijke samenwerking met andere organisaties. Helaas was het aantal aanmeldingen voor dit overleg zo gering, dat het bestuur heeft moeten besluiten om dit overleg niet te laten doorgaan. De ALV, die gepland staat op 23 maart, zal nu deels worden gebruikt om te overleggen over deze beleidsvoornemens en de toekomst.

Website TeVoet

De TeVoet website, die vorig jaar werd vernieuwd, wordt gewaardeerd door de leden en ook goed bezocht door anderen. Dit komt vooral door het goede werk en de inzet van de web-redacteur Alice Drenthe, waardoor de website actueel wordt gehouden en interessante nieuwsinformatie bevat.

Blad Lopend Vuur

Het blad Lopend Vuur kwam twee maal in de verslagperiode uit onder redactie van de redacteur ad interim, tevens voorzitter van het Bestuur, José Noijons. Het is niet wenselijk deze laatste situatie lang voor te zetten. Het Bestuur deed daarom een oproep aan leden om in de redactie zitting te nemen.. Constance Kemperman heeft aangeboden lid van de redactie te worden. Inmiddels heeft zij met wederzijds genoegen deelgenomen aan het redactie-overleg met de web-redacteur. Zoals steeds heeft een aantal vaste inzenders artikelen ingestuurd, waarvoor veel waardering en dank. Het bestuur is voornemens om de uitgave van het blad voorlopig te continueren, conform de wens van de meeste leden. Wel zal de nadruk blijven liggen op verenigingsnieuws. Er worden er wel wandelingen beschreven, maar de informatie om deze wandelingen zelf te kunnen lopen, kan worden gevonden op de website.

Om kosten te besparen wordt de opmaak en druk vanaf januari 2019 door een andere drukker uitgevoerd. Ook wordt er gekeken naar een andere papiersoort, waarbij het aanzicht van het blad wel behouden blijft.

Ledenadministratie

De Penningmeester heeft in deze periode ook de ledenadministratie gevoerd. In het verleden is er onder de leden actie gevoerd om – o.a. ter besparing van portokosten – de e-mailadressen te krijgen met het daaraan gekoppelde verzoek om bij wijziging dat ook door te geven.

Van nog circa 70 leden hebben wij geen e-mailadres, waardoor we per post de leden-informatie naar deze leden verzenden.

Ledenwerving

Het ledental van de vereniging neemt nog steeds af; in 2018 is het gezakt van 451 op 1 januari naar 431 op 31 december. Om dit tegen te gaan en nieuwe leden te werven heeft het Bestuur drie acties ondernomen:

1. Op de website is de aanbieding gedaan dat exemplaren Lopend Vuur opgevraagd kunnen worden om die te verspreiden.
2. In het tijdschrift en op de website is de actie “Ieder lid een nieuw lid” gestart: ieder lid van TeVoet wordt opgeroepen om een nieuw lid te werven.
3. Relevante verenigingen en instanties zijn aangeschreven met het verzoek om exemplaren van het blad Lopend Vuur in hun publieke ruimten ter inzage te leggen. Gehoopt wordt dat daardoor belangstellenden lid zullen worden.

Vergroting publieksbekendheid

Op de website een overzicht gepubliceerd van de activiteiten waar TeVoeters bij betrokken zijn. Met dit overzicht hoop het Bestuur relevante organisaties en instellingen te kunnen tonen waarom samenwerking van nut kan zijn.

Organisatie “Bestuurs-wandelingen”

In 2018 zijn er wederom wandelingen geweest, die door het Bestuur worden gesponsord of in samenwerking met lokale TeVoeters worden georganiseerd. Er was op 17 februari 2018 een geowandeling vanaf Bunnik en op 12 januari 2019 een Nieuwjaarswandeling in Delftland, die beiden circa 20 deelnemers trokken.

Een wandeling in Flevoland, die in het najaar van 2018 was gepland, kon helaas niet doorgaan wegens persoonlijke omstandigheden en is verzet naar 2019. Naast de Flevolandwandeling zijn er in 2019 nog drie andere wandelingen gepland, die gaan plaatsvinden verspreid over het land en worden georganiseerd in overleg met de regio-coördinatoren.

Huishoudelijk Reglement en Statuten

Het huishoudelijk reglement is op enige punten aangepast. Er wordt bekeken in welke mate de Statuten in overeenstemming zijn met deze voorgestelde wijzigingen. Voorstellen voor mogelijke veranderingen in de Statuten worden nu geformuleerd. Deze voorstellen zullen worden ingevoerd, na de ALV op 23 maart 2019, aangezien besluiten uit deze vergadering mogelijk gevolgen hebben voor de formulering van deze statuten.

Toekomst van de TeVoet en samenwerking met Wandelnet

In 2018 en in 2019 zijn er verkennende gesprekken met de directie en de bestuursvoorzitter Wandelnet geweest over de wijze , waarop we zo effectief mogelijk kunnen samenwerken bij de regio-overleggen. Hieruit bleek dat deze samenwerking maatwerk is en per regio anders is georganiseerd en georganiseerd zal worden. Ook kwam naar voren dat het regelmatig voorkomt dat deelnemers aan regio-overleggen, zowel actief zijn voor TeVoet als voor Wandelnet.

Het lijkt het op korte termijn nog niet mogelijk om verdere afspraken te maken over het uitbouwen van de samenwerking tussen TeVoet en Wandelnet.

Deel 2 : Verslag van activiteiten in de regio's.

Jaarverslag 2018 TeVoet regio Friesland – Ben Rutten

Wandelnetwerk Friesland

Het afgelopen jaar is er weinig nieuws te melden. Er is nog steeds geen wandelplanner gemaakt. Maar er zijn ook geen goede digitale kaarten van de wandelnetwerken. Je wordt voortdurend verwezen naar Falkplan die papieren kaarten uitgeeft. Helaas in de traditionele nogal onhandige formaten (het waait hier altijd!) Veel wandelaars geven echter aan ook graag een digitale kaart te willen downloaden. Helaas lijkt dat aan dovemansoren gericht, en voelt niemand zich daarvoor verantwoordelijk.

Wandeloeverleg

Er is op dit moment helaas geen sprake van een regulier wandeloeverleg. Afstemming over standpunten gebeurt dus ook niet. De provincie heeft contact met Wandelnet via de Friese vertegenwoordiger Bindert Kloosterman.

Odulphuspad (realisatie 2018)

Er is een heel goed contact met de initiatiefnemer stichting Lytse Marren die mij nog zeer regelmatig benaderd voor aanvullende tips, ideeën en oplossingen. De route (260 km) wordt uitstekend “vermarkt” en verschillende ondernemers bieden al een arrangement aan. Daarnaast werken we nog steeds aan de website waar al heel veel informatie op is te vinden. De gids *wordt nu via boekhandels en de webshop van Wandelnet verkocht. Er is ook een Facebook community opgezet met een paar honderd leden. De reacties op de route zijn positief, en de onverharde delen, paden en dijken ** worden hoog gewaardeerd.

* AbelLeisure verzorgde de gids+app

** Helaas zijn toch ook veel delen verhard

Rijsterbos in Gaasterland

Bij de ontwikkeling van een nieuw aangrenzend natuurgebied zijn er ook wandelmogelijkheden bijgekomen. Tijdens het inspraak traject zijn daarvoor argumentatie, foto,s en toekomstige mogelijkheden onder de aandacht gebracht. En met succes!

Route ontwikkeling “Veenroute”

Afgelopen jaar heb ik veel veldonderzoek gedaan naar een mogelijke nieuwe thematische route met als onderwerp de verving. Er is een aantrekkelijke route mogelijk, maar een echte projectgroep is er nog niet. De (aantrekkelijke) afwisselende conceptroute loopt grotendeels “vrij” van de al bestaande routes, zoals: het Groot-Frieslandpad, Elfstedenpad, Friese Woudenpad en het Zuiderzee pad.

Subsidietraject

Om voor subsidie in aanmerking te komen is er behalve een projectplan ook een (Friese) stichting noodzakelijk. En dus moeten er ook doelstellingen en bestuurders komen. Kortom dat is nog een lange weg om te gaan. AbelLeisure heeft aangegeven het projectplan te willen schrijven en het project daarmee “handen en voeten” te geven. Zij hebben ook uitvoering gegeven aan het Odulphuspad in de vorm van een gids en bijbehorende app. Bewegwijzering (en onderhoud

daarvan!) is op die manier niet nodig. Door de hoeveelheid geld die daarmee gemoed is moet er echter éérst absolute zekerheid zijn over de financiële dekking.

Bagagevervoer

Een onderwerp wat ik bij gelegenheid steeds naar voren breng. De argumenten zijn onder meer dat je met een vorm van bagagevervoer meer mensen kunt verleiden tot een wandelvakantie. Met name gezinnen met jonge kinderen tot ongeveer 14 jaar zouden op die manier een avontuurlijke vakantie kunnen hebben. De nu al bestaande routes in Friesland zijn daarvoor uitermate geschikt.

Positieve ontwikkelingen...

De meeste politieke partijen beloven wel dit jaar extra aandacht aan wandelaars en mogelijkheden te willen schenken. En ook lijkt er opnieuw een regulier wandeloverleg te komen, ook de provincie Friesland heeft dat aangegeven als wens. Er wordt in de toeristische publicaties nu meer aandacht aan het wandelen gegeven.

Jaarverslag 2018 Te Voet regio Gelderland - Nico Vlasveld

In Gelderland maakt Te Voet deel uit van het Wandeloverleg Gelderland (WOG) dat wordt aangevoerd door een contactpersoon van het Wandelnet. De leden van het WOG vertegenwoordigen bij elkaar bijna alle regio's van de provincie. Eén keer per jaar is er een overleg tussen WOG en de Gelderse padcoördinatoren. Dit zal in 2019 worden verdubbeld omdat de padcoördinatoren ook een rol willen spelen in de benadering van de gemeenten bij het opstellen van gemeentelijke Omgevingsvisies.

De belangrijkste zaken in het WOG zijn geweest:

In 2018 heeft het WOG zich bezig gehouden met het benaderen van de fracties van de politieke partijen in de Provinciale Staten om deze te bewegen een wandelparagraaf in hun verkiezingsprogramma op te nemen. Twee partijen hebben aangeleverde teksten overgenomen en drie andere hebben de wandelaar specifiek genoemd in hun programma. We hebben onder meer gepleit om een fonds op te richten om tussentijdse wandelknelpunten op provinciale wegen aan te pakken.

Met de provincie heb ik overleg gevoerd over het voorkomen van de barrièrewerking van provinciale wegen. De aangeleverde adviezen zijn besproken bij de verkenningen van aanpak van de geplande wegen trajecten. We proberen verder criteria te ontwerpen wanneer wel en wanneer geen oversteekvoorzieningen worden genomen.

Twee leden van het WOG via het Routebureau betrokken bij de ontwikkeling van een wandelnetwerk Veluwe. Twee proefgebieden zijn uitgezocht waar markering en verwijzing zal worden uitgezet.

Het WOG heeft successen behaald in het voorkomen van afsluiting van spoorwegovergangen in Almen en Winterswijk.

De nieuwe Omgevingswet is besproken en in de regio's zullen de WOG leden de gemeenten benaderen tijdens het opstellen van een gemeentelijke Omgevingsvisie.

Proberen een struinmogelijkheid te realiseren in de plannen voor de inrichting van de IJsseluitwaarden ivk. Rivierklimaatpark.

Jaarverslag 2018 TeVoet regio Flevoland - Jan Frederik Lubbers

De contactpersoon heeft zich slechts met enkele zaken bezig gehouden. Voor Wandelnet is er inbreng voor de herziene versie van LAW 1-2 Pionierspad. Op Schokland zal de route iets worden verlegd, waardoor er meer onverhard over het voormalige eiland wordt gelopen.

Voor het Flevo-landschap zijn voorstellen gedaan voor gemarkeerde wandelroutes over Schokland vanuit het Bezoekerscentrum de Gesteentetuin, waarbij zo veel mogelijk voor onverharde of halfverharde paden is gekozen.

De geplande ledenwandeling in oktober kon helaas wegens omstandigheden niet doorgaan en is verschoven naar 2019.

Jaarverslag 2018 TeVoet regio Utrecht - Ineke Thierauf

De belangenbehartiging in de regio Utrecht richt zich al sinds 2010 vooral op het realiseren van een goed wandelnetwerk met zoveel mogelijk onverharde paden. Het Utrechtse wandelknooppuntensysteem wordt in 4 fasen aangelegd in de polders rondom Utrecht. De Utrechtse Heuvelrug met de vele landgoederen maakte jammer genoeg een eigen keuze: geen knooppuntensysteem maar min of meer gekoppelde traditionele paaltjesroutes één richting op. Mogelijk wordt in de toekomst de keuze gemaakt om aan te sluiten bij het knooppuntensysteem. Ook in 2018 ondersteunden vrijwilligers van TeVoet Recreatie Midden Nederland voor het basis routenetwerk nu voor de zg. fase C van het Wandel Route Knooppunten Systeem. Eind 2018 bleek het mogelijk om ook nog verbeteringen aan te geven voor de eerder gerealiseerde delen. Fase C betreft de Kromme Rijn streek van Bunnik t/m Wijk bij Duurstede. Dit deel wordt in 2019 aangelegd. Eind 2014 is fase A afgerond in het Groene hart van Utrecht. In 2017 is de oplevering van Fase B gevierd. Volgens de uitnodiging: "Het wandelroutenetwerk onderdeel B in provincie Utrecht is bijna gereed. Onderdeel B betreft zo'n 500 km aan wandelroutes op basis van het knooppuntensysteem in de regio Vechtstreek, Noorderpark, gemeente Utrecht en gemeente Vianen. Hiermee is in het Groene Hart van de provincie Utrecht een regio dekkend wandelroutenetwerk van totaal zo'n 1100 km gerealiseerd" Zie voor het netwerk, de kaart en de routeplanner (<http://www.recreatiemiddennederland.nl/pagina/210/Wandelplanner>). Op de kaart en de routeplanner zijn zeer duidelijk de onverharde paden zichtbaar. Helaas is er in het hele proces vanaf inventarisatie tot het afronden van de kaart voor fase B iets mis gegaan waardoor sommige onverharde paden op de kaart als verhard zijn aangegeven en omgekeerd. Bij een volgende versie van de kaart wordt dit gecorrigeerd. Van TeVoet zijn bij fase A, B en C 9 vrijwilligers betrokken. In al deze projecten wordt samengewerkt met medewerkers en ook vrijwilligers van verschillende instanties. Zoals lokale groepen, het Landschap Erfgoed Utrecht, betrokken gemeentes en Natuurmonumenten. Bij fase C waren ook vrijwilligers van Wandelnet betrokken.

Voor de stichting Oude Hollandse Waterlinie zijn door TeVoet vrijwilligers in 2017 een inventarisatie uitgevoerd van Oude Hollandse Waterlinie routes (zie <https://www.oudehollandsewaterlinie.nl/routes/>). De geconstateerde gebreken zijn in 2018 opgelost.

Jaarverslag 2018 TeVoet regio Limburg - Diny van Faassen

Het Wandeloverleg Limburg (vertegenwoordigers van TeVoet en van Wandelnet + padcoördinatoren) heeft plaatsgevonden in mei. Hierbij was Ankie van Dijk (Wandelnet) ook aanwezig om de structuur en werkwijze van Wandelnet toe te lichten. Ze informeerde ons ook over relevante documenten en mogelijkheden/aandachtspunten. Ze liet zich informeren over de ontwikkelingen en activiteiten van het Wandeloverleg in Limburg.

Aan de orde kwamen:

- Het sluiten van onbewaakte overwegen.
- De Trambaanfietsroute gaat nauwelijks 'onverharde wandelpaden' raken.
- Routebureau Zuid-Limburg is hard bezig met ontwikkelen van routenetwerken. De aandacht voor (onverhard) wandelen is groot.
- In Midden- en Noord-Limburg is ook toenemend aandacht voor wandelen.

Jaarverslag 2018 TeVoet regio Noord- Holland - Fred Triep :

De regio Noord- Holland van TeVoet is in 2018 voornamelijk bezig geweest met belangenbehartiging via Wandeloverleg Noord Holland. Omdat professionele bureaus voor verschillende delen van de provincie Wandelnetwerken maken, is er voor ons bij de ontwikkeling van nieuwe wandelpaden en wandelroutes weinig werk aan de winkel.

Een aantal actieve leden van de regio Noord- Holland van TeVoet hebben in 2018 deelgenomen aan het Wandeloverleg Noord- Holland (WONH), dat vier keer per jaar samenkwam in Amsterdam. Op de vergaderingen in maart, september en december werden de problemen besproken, die wandelaars ondervinden in de provincie Noord- Holland en werden er pogingen gedaan daar een oplossing voor te vinden.

In het Wandeloverleg Noord- Holland werden het afgelopen jaar onder andere de volgende zaken besproken:

1. Openstelling van de spoorwegovergang Alverna ten zuiden van Heemstede.
2. De dijkverhoging en verzwaring van de IJsselmeerdijk tussen Amsterdam en Hoorn.
4. De dijkverzwaring van Marken
3. De verbinding tussen A8 en A9 bij Assendelft/Heemskerk.
5. De aanleg van een fietspad over een dijk bij Wieringen.
6. Verbinding Volgermeer- Poppendammergouw
7. Taludtrappen in het Trekvogelpad bij A7
8. Herinrichting Gaasperplas
9. Onbewaakte spoorwegovergang Enkhuizen
10. Klankbordgroep PWN mountainbikers/wandelaars

Jaarverslag 2018 TeVoet / Wandeloverleg regio Zuid-Holland (WOZH) - Jan Rijnsburger

Algemeen

Deelnemers aan het Wandeloverleg

Het overleg bestaat uit 10 personen: Herman Amptmeijer, Rien van den Berg, Bert de Boer, Peter Both, Ben Holtslag, Ettjen Modderman, Michiel van Mourik Broekman, Jan Rijnsburger, Kees Rotteveel en Lia Trimp. WOZH heeft in 2018 viermaal vergaderd op verschillende locaties verspreid over de provincie. Vanaf april is Ben Holtslag, beleidsvrijwilliger van Wandelnet, toegetreden tot het overleg. Hij wil vooral een bijdrage leveren aan de lobby voor de verkiezingen van de Provinciale Staten (PS) in maart 2019. Daarnaast heeft het Wandeloverleg drie agendaleden: Eeffien Huizing, Frans Meijdam en Nico van Delft (bestuurslid TeVoet woonachtig in ZH).

Tijdens de lintjesregen in april heeft Eeffien Huizing voor haar jarenlange inzet voor het (onverharde) wandelen een koninklijke onderscheiding ontvangen. In september bij de feestelijke oplevering van het Wandelroutenetwerk Zuid-Holland is de initiator en trekker van dit meerjarige project, Frans Meijdam, in het zonnetje gezet en is ook hij voor zijn inspanningen koninklijk onderscheiden.

We hebben ongeveer elk kwartaal een wandeling georganiseerd, om de band met de gewone leden te onderhouden en nieuwe mensen kennis te laten maken met TeVoet en aantrekkelijke delen van het Zuid-Hollands landschap. Leden van het overleg hebben artikelen geschreven voor het ledenblad Lopend Vuur van TeVoet.

NB: Alle deelnemers aan het WO ZH zijn lid van TeVoet, vereniging van wandelaars.

Dit verslag vormt daarmee ook het overzicht van de activiteiten over 2018 van de regio ZH van TeVoet.

Wandelnet

De provinciaal vertegenwoordiger van Wandelnet is Bert de Boer, deelnemer van WOZH. Wandelnet doet soms een beroep op de deelnemers van het WOZH om op lokaal niveau de belangen te behartigen van wandelaars, die vaak samenlopen met belangen van TeVoet.

Routenetwerken in Zuid-Holland

Namens het WOZH zijn Ettjen Modderman en Bert de Boer de afgelopen jaren lid geweest van de klankbordgroep Wandelroutenetwerk. Deze klankbordgroep is opgegaan in de bredere klankbordgroep Recreatieve routenetwerken die zich bezighoudt met alle routenetwerken: fietsen, wandelen, varen en paardrijden. De klankbordgroep heeft meegedacht over de benodigde stappen bij de doorontwikkeling van recreatieve routenetwerken. In dat kader heeft de provincie twee onderzoeken laten uitvoeren. In samenspraak met twee begeleidingscommissies, waarin namens TeVoet Ettjen Modderman en Jos van de Heide lid zijn geweest, is de uitvraag voor onderzoek geformuleerd en zijn daarin prioriteiten gesteld. Ook zijn in interactieve sessies de onderzoeksresultaten besproken en voorzien van aanbevelingen voor het vervolgtraject. De resultaten hiervan zijn opgenomen in de twee rapporten:

1. 'Health Check' (stand van zaken/kwaliteit van de bestaande routenetwerken);
2. 'Routebeheer' (taken en rollen van een nog op te richten provinciaal routebureau).

In een brief aan Provinciale Staten is vanuit het WO ZH (mede namens Wandelnet en werkgroep Paden van de Midden Delfland Vereniging) nog eens nut en noodzaak van een provinciaal routebureau bepleit.

Provinciaal

De provincie werkt aan een visie en uitvoeringsagenda Rijke Groenblauwe Leefomgeving. Ettjen Modderman heeft namens TeVoet schriftelijk commentaar geleverd vanuit het perspectief van de wandelaar.

Op 20 maart 2019 zijn de verkiezingen van de provinciale staten. In 2018 hebben leden van het WOZH, zowel namens Wandelnet als namens TeVoet, bij diverse partij-fracties in de provinciale staten van Zuid-Holland gelobbyd om aandacht te vragen voor het wandelen. Mede ten gevolge van deze lobby hebben de meeste partijen in hun verkiezingsprogramma een tekst opgenomen waaruit blijkt dat zij het belang van wandelmogelijkheden in de provincie onderschrijven.

Het wandelrouten netwerk Hoeksche Waard is het laatste deel van het WRN Zuid-Holland dat is gerealiseerd. Aangezien daarmee het WRN Zuid-Holland zou zijn voltooid, is besloten de opening op gepaste wijze te vieren. Bij de voorbereidingen daarvan is TeVoet betrokken. De feestelijke opening heeft plaatsgevonden op 27 september 2018 door de gedeputeerde de provincie Zuid-Holland, Han Weber. Ter ere van de opening is een mini-symposium gehouden.

Door de afronding van het netwerk in de Hoeksche Waard is het provinciedekkend wandelrouten netwerk een feit; dit betekent dat meer dan 4.400 km aan knooppuntwandelroutes beschikbaar is.

Regio Alphen a/d Rijn en omgeving

Regiovertegenwoordiger Lia Trimp heeft de ontwikkeling in dit gebied gevolgd.

Zuidplas

Zij maakt als vertegenwoordiger van Te Voet deel uit van platform Mooi Zuidplas en woont de vergaderingen bij en levert haar inbreng op wandelgebied:

- In 2018 heeft zij samen met Peter Elderson de controle georganiseerd van “Mooi Zuidplas”, de uitbreiding van het Hof van Delfland en de aansluiting op de wandelnetwerken: Krimpenerwaard, Gouwe en Wiericke en Rijn- en Veenstreek.

Een aantal wandelaars van de wandelgroep Mooi Zuidplas heeft hieraan meegewerkt.

- Samen met het platform is er een feestelijke opening georganiseerd van “Mooi Zuidplas”.

Eeffien Huizing heeft dit geopend samen met wethouder Daan de Haas van de gemeente Zuidplas in het historisch museum in Nieuwerkerk a/d/ IJssel. Daarna was er een publiekswandeling door Hitland.

- Er is contact geweest met de planoloog van de gemeente Zuidplas. De kansenlijst is doorgesproken en daar wordt aan gewerkt door Lia in samenwerking met 2 leden van de wandelgroep van Mooi Zuidplas.

Rijn- en Veenstreek en Zoeterwoude

De boerenlandpaden in dit gebied worden onderhouden door De Groene Klaver, een agrarische natuurvereniging. In onderling overleg is besloten in 2019 een vrijwilliger dag te houden, waarbij vrijwilligers een boerenland pad in het gebied controleren. De stickers worden door De Groene Klaver aangeleverd.

Gouwe en Wiericke

De spoorwegovergang bij Nieuwerbrug was afgesloten, waardoor de Wierickeroute en het wandelnetwerk werden benadeeld. Er is contact geweest met de gemeente Bodegraven en met ProRail. Aan een oplossing wordt gewerkt.

Regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden

Regiovertegenwoordiger voor dit gebied is Rien van den Berg. De oplevering van het regionale wandelroutenetwerk heeft zich uitgestrekt in het jaar 2018. Complicerende factor is dat de regio Vijfheerenlanden per 1 januari 2019 overgegaan is naar de provincie Utrecht. Hierdoor was niet duidelijk hoe het beheer van het wandelroutenetwerk moest worden belegd. Daarnaast zijn er twee nieuwe gemeentes ontstaan in het gebied, wat ook leidt tot verminderde aandacht in de regio. Lizard Point uit Hei-en Boeicop lijkt nu het beheer op zich te nemen. Pas in het jaar 2018 is er een trekpuntje gerealiseerd bij Meerkerk. Hiervoor was in het project overleg nodig met vele partijen: Rijkswaterstaat, Zuid Hollands Landschap, gemeente en provincie Zuid-Holland.

Regio Krimpenerwaard

Peter Both volgt in samenspraak met Eeffien Huizing de ontwikkelingen in deze regio. In samenwerking met de stichting Hollandsche IJssel Altijd Anders is een concept wandelroute gemaakt voor het tweede deel van het Hollandse IJsselpad dat van de Waaiersluis in Gouda tot aan Stormpolder bij Krimpen aan de IJssel loopt. Hier gaat de Hollandse IJssel over in de Nieuwe Maas. Deze route past geheel in het wandelknooppuntennetwerk van Zuidplas dat in september 2018 gereed is gekomen. Voor deze route worden in overleg met Staatsbosbeheer (SBB) nieuwe markeringen en wandelkaarten gemaakt.

De gemeente Krimpenerwaard heeft in het kader van de promotie van dit poldergebied vijf nieuwe struinroutes ontwikkeld. Hier heeft TeVoet ook aan meegewerkt. Deze zijn in een fraaie folder verschenen. Verder is er nauw overleg geweest met SBB over het onderhoud van de onverharde wandelpaden en de markering en hoe deze in de komende jaren gehandhaafd en verbeterd kunnen worden.

TeVoet heeft een bijeenkomst van de gemeente Krimpenerwaard over de omgevingswet bijgewoond. In het kader van de omgevingswet heeft TeVoet een brief met zienswijze geschreven naar de gemeente Krimpenerwaard.

Verder zijn de contracten van twee onverharde boerenlandpaden opgezegd. TeVoet bemiddelt in deze zaak om deze weer actief te krijgen.

In 2018 is er een nieuw natuurgebied in de Krimpenerwaard opengesteld: de Nespolder (Kwakel). Hierin loopt ook een fraaie onverharde wandelroute die aansluit op het wandelnetwerk van de Krimpenerwaard.

Regio Lopikerwaard

In overleg met TeVoet-regio Utrecht wordt de Lopikerwaard door de regio Zuid-Holland in de gaten gehouden door Peter Both. De activiteiten in de Lopikerwaard hebben zich beperkt tot het warmhouden van een aantal nieuwe verbindingen in het wandelnetwerk Utrecht West Lopikerwaard. Er zijn een aantal wensen/mogelijkheden voor uitbreiding van dit wandelnetwerk. Maar omdat een aantal agrariërs geen medewerking wil verlenen, is er weinig voortgang.

In het jubileumnummer van WBL (Werkgroep Behoud Lopikerwaard) heeft TeVoet een fraaie wandeling door de Lopikerwaard gepubliceerd.

In het kader van de omgevingswet heeft TeVoet brieven met zienswijze geschreven naar de gemeente Lopik, Oudewater, Montfoort en Woerden.

Voor het Project Sterkere Lekdijk tussen Schoonhoven en Jaarsveld heeft TeVoet een zienswijze ingediend bij de provincie Utrecht.

Regio Delfland

Regiovertegenwoordiger Jan Rijnsburger is lid van de werkgroep Paden van de Midden Delfland Vereniging (MDV). Vanuit deze werkgroep wordt contact onderhouden met Staatsbosbeheer (SBB) over beheer en onderhoud van wandelroutenetwerk Hof van Delfland. Vrijwilligers van MDV en TeVoet controleren jaarlijks de markeringen van het wandelnetwerk in het gebied.

Regio Dordrecht en omgeving

Regiovertegenwoordiger Michiel van Mourik Broekman houdt deze regio in de gaten.

Wandelnetwerk Drechtsteden (Dordrecht, Papendrecht, Alblasserdam, Sliedrecht)

Nieuwe wandelmogelijkheden zijn ontstaan door het openstellen van een nieuw gecreëerd natuurterrein op het Eiland van Dordrecht, de Nieuwe Dordtse Biesbosch, mooie onverharde paden in een open landschap. Door deze uitbreidingen is er een nieuwe kaart van het Wandelnetwerk gemaakt, die bovendien de aansluitingen actualiseerde op de netwerken Alblasserwaard, IJsselmonde en Hoekse Waard.

Door een groepje vrijwilligers is een struinpaadje op de Tongplaat met heggenscharen opgehouden.

Wandelnetwerk Hoekse Waard

Het laatste wandelnetwerk in Zuid-Holland (465 km) is in september extra feestelijk geopend. De Provincie Zuid-Holland wilde deze gebeurtenis markeren met een programma van workshops en wandelingen die ook nog met prachtig weer begunstigd werd. Het netwerk wordt beheerd door de nieuwe gemeente Hoekse Waard.

Wandelnetwerk IJsselmonde (Zwijndrecht, Hendrik Ido Ambacht, Ridderkerk, Barendrecht, Albrandswaard, Slikkerveer en Rotterdam Zuid)

Rotterdam Zuid is nu toegevoegd aan dit wandelnetwerk. Er is een nieuwe kaart gemaakt waar het complete gebied op staat. Het beheer wordt gevoerd door Staatsbosbeheer.

Brabantse Biesbosch

Een nieuw wandelnetwerk is in de ontwerpfase. Met name de Noordwaard, dat van landbouwpolder

is omgevormd tot een doorstromingsgebied voor “Ruimte voor de rivier” is nu een gebied geworden met veel water en onverharde kades waarop het mooi wandelen is. De gemeente Werkendam, nu gemeente Altena, zal in het jaar 2019 het ontworpen netwerk tot in de markeringen realiseren.

Regio Zuid-Hollandse Eilanden

Hoewel Frans Meijdam geen regiovertegenwoordiger meer is voor Goeree Overflakkee en Voorne, Putten, Rozenburg heeft hij ad hoc nog enige werkzaamheden verricht.

Er is een voorjaarsinspectie door vrijwilligers uitgevoerd van het wandelnetwerk Voorne Putten. Voor het Kustpad tussen Rozenburg en Stellendam is een jaarlijkse inspectie uitgevoerd, incl. onderhoudsactiviteiten (vooral snoeien).

Jaarverslag TeVoet / Wandelnet regio Noord-Brabant - Dré Rennen (Wandelnet) & Harry Benschop (TeVoet/Wandelnet)

Om een goed beeld te geven wat er komt kijken bij de belangenbehartiging voor het wandelen én lopen in Brabant hebben we, terugkijkend op 2018, ervoor gekozen om onze activiteiten wat uitgebreider dan andere jaren te beschrijven. ‘We’ is in dit geval: de vrijwilligers die in Brabant aan de belangenbehartiging werken, of het nu vanuit TeVoet is of vanuit Wandelnet. Om ook dat ‘samen optrekken’ te duiden voor niet-Brabanders, staan we daar in dit verslag eerst even bij stil. Om de samenwerking te onderstrepen is er ook één jaarverslag, met de logo’s van de Stichting Wandelnet en de Vereniging TeVoet.

TeVoet en Wandelnet: twee organisaties, één in het werk (in Brabant) Bij de belangenbehartiging in Brabant lopen de activiteiten van TeVoet en Wandelnet inmiddels ‘naadloos in elkaar over’. Het lijkt daarom handig om het jaarverslag betrekking te laten hebben op de gezamenlijke activiteiten van TeVoet en Belangenbehartiging Brabant. Daar waar een onderwerp – vanuit het verleden – zeer specifiek door TeVoet is/wordt opgepakt, is dat nog apart vermeld.

Het werken in het collectief van Wandelnet-Brabant (afgekort als BRAHART, de BRabantse belangen behARTiging) biedt meerdere voordelen. Contacten op provinciaal niveau kunnen eenduidig worden gelegd. Dat is bijvoorbeeld het geval in de provinciale wegensector, bij gebiedsprocessen en benaderen van het provinciaal bestuur en staten. Ook het benaderen van de (vier) waterschappen in Brabant en de drie terreinbeheerders (SBB, NM en Brabants Landschap) kan effectiever worden aangepakt. Ook in de contacten met de wandelnetwerkbeheerders is het werken vanuit het collectief verstandiger en effectiever.

Eén vlag waaronder wordt geopereerd, maakt het ook gemakkelijker om je als belangenbehartiger wandelen in de kijker te spelen oftewel de belangenbehartiging beter op de agenda te krijgen. Dat is steeds meer Wandelnet. En zelfs dan moet je vaak constateren dat naamsbekendheid niet zo vanzelfsprekend is als je graag zou willen, niet bij de gemeenten, niet bij de provincie, niet bij de terreinbeheerders. Alleen bij de beheerders van de regionale wandelnetwerken als Visit Brabant en Regio West-Brabant is het inmiddels ‘gesneden koek’.

De filosofie waarmee TeVoet en Wandelnet in Brabant bij de belangenbehartiging opereren, is dezelfde: kort gezegd opkomen voor het onverharde pad, zorgen dat barrières van auto-/vaar- en

spoorwegen worden geslecht, kansen benutten als wegen worden aangepakt, gebiedsprocessen worden opgestart; politieke druk uitoefenen

Met een groepje van – in 2018 – vijf Brabantse belangenbehartigers is het ook wat gemakkelijker het werk te verdelen, waarbij bekendheid in de regio en met de samenwerkingspartners alsmede nabijheid een rol speelt. Brabant is een grote provincie, van west naar oost zit je zo twee uur in de auto om de afstand van Putte naar Vierlingsbeek te overbruggen. Dus geen overbodige luxe het werk regionaal te verdelen als het maar even kan. Daarbij is vervanging ook gemakkelijker te regelen.

Ook bij het bureau van Wandelnet krijgt de belangenbehartiging steeds meer de rol die het verdient. Daarbij kan vanuit de provincie ook worden teruggevallen op landelijk opererende belangenbehartigers die een specifiek dossier behartigen.

Periodiek overleg met Routebureau Brabant en de regio's Minimaal twee keer per jaar is er een regulier overleg met het Routebureau/VisitBrabant. We proberen tot afstemming van onze activiteiten te komen provincie-breed en specifiek voor Midden-Brabant en de regio Eindhoven. Via dit bureau kunnen ook zaken voor de regio's in Oost Brabant ingebracht worden, terwijl er intensief direct contact is met de route-mensen van de Regio West Brabant.

Infra-overleg met provincie Twee keer per jaar is er samen met de Fietsersbond overleg met de sector infrastructuur van de provincie. Dat biedt de mogelijkheid vroegtijdig op de hoogte te zijn van de aanpak van provinciale wegen, en kansen en bedreigingen zo vroeg mogelijk door te geven aan projectleiders en door te spreken. Nadrukkelijk beperkt de belangenbehartiging zich niet alleen tot de LAW's of de wandelnetwerken, maar strekt zich ook uit tot de wandelinfrastructuur in zijn algemeenheid en vanaf 2018 ook het (utilitaire) lopen.

Provinciale Statenverkiezingen In de provinciale politiek is tot op heden geen of erg weinig aandacht voor wandelen en lopen. Wij hebben in 2018 getracht bij alle politieke partijen gesprekken aan te gaan met als doel het onderwerp in de verkiezingsprogramma's te krijgen. Dat is beperkt gelukt bij een viertal partijen, maar het positieve effect is tevens een grotere naamsbekendheid van Wandelnet. We proberen in 2019 dit een vervolg te geven door te proberen in het beleidsprogramma voor GS/PS het onderwerp wandelen op de agenda te krijgen.

Provinciale Omgevingsvisie

Wandelnet heeft meegedraaid bij de discussies over de inhoud van de Provinciale Omgevingsvisie. Daar is veel tijd en energie in gaan zitten en heeft er toe geleid dat op enkele plaatsen in de visie de link naar wandelen, omgevingskwaliteit en gezondheid is verwoord. Het beleidsstuk is nog erg abstract en zal in 2019 zijn uitwerking krijgen in de provinciale omgevingsverordening.

Charter for Walking

Dit charter is een mondiale actie om overheden er toe over te halen meer ruimte te geven aan lopen in de ruimtelijke ontwikkeling. Wandelnet probeert dit ook in Nederland te introduceren door gemeenten en/of provincies het charter te laten ondertekenen. De eerste Nederlandse ondertekenaars waren Eindhoven en Tilburg. Voor beide gemeenten is het Wandelnet gelukt een vrijwilliger te vinden om mee te werken het charter om te zetten in concrete maatregelen. Deze activiteiten passen in het bredere project Ruimte voor Lopen

Gebiedsontwikkelingen

We zetten er ook steeds meer op in om ‘mee te draaien’ in allerlei gebiedsprocessen. Dat vergt veel tijd, vaak avondwerk. Als er vanuit welk perspectief dan ook plannen voor een gebied worden gemaakt, is dat dé manier om te proberen de wandelinfrastructuur te verbeteren (met de doelstellingen die TeVoet daarbij hanteert). Op de rand van 2018 naar 2019 zijn we betrokken geraakt bij:

- Noordrand Etten-Leur / Prinsenbeek: onze doelstelling is om een mooie oost-west verbinding(en) te krijgen m.n. in de nabijheid van rivier de Mark
- Langstraat-West (Waspik – Waalwijk): het slagenlandschap is een aantrekkelijk wandelgebied, waar bestaande routes aangevuld kunnen worden en verbeterd.
- Landschapspark Pauwels: dit is een grote zone ten zuiden van de Efteling en Loonse en Drunense duinen en ten noorden van Tilburg. Diverse organisaties (NM, Gemeenten, Waterschappen e.d.) hebben al een eerste beleidsschets gemaakt en er zijn ook gelden gereserveerd. Wandelnet is uitgenodigd mee te ontwerpen bij het onderdeel recreatieve routes.
- De Peel. In eerste contacten heeft SBB Wandelnet gevraagd om mee te denken bij de planontwikkeling voor dit gehele natuurgebied op de grens van Brabant en Limburg
- De Ulvenhoutse, Chaamse en Alphense bossen: SBB heeft plannen om hier nogal wat te gaan wijzigen in de recreatieve routestructuur. Als Wandelnet willen we graag i.o.m. ook andere organisaties als VisitBrabant, Regio West Brabant, Fietsersbond betrokken worden bij de planontwikkeling.

Concrete activiteiten BRAHART 2018

Onderstaand een opsomming van een aantal concrete projecten waaraan in 2018 is gewerkt.

Noordwaard (Biesbosch)

Eén project loopt al lange tijd en wordt – zeker voor de partners in het gebied waarmee wordt samengewerkt – nog onder de vlag van TeVoet uitgevoerd. Zeker zeven jaar geleden zijn we hier vanuit TeVoet Drechtsteden en Brabant begonnen met een project met als doel de wandelaar het ‘Biesboschgevoel’ te geven. Eigenlijk waren er alleen rond het bezoekerscentrum in de Hollandse Biesbosch enkele paden die daar voor zorgden. Op andere plaatsen waren die paden er wel, maar alleen bereikbaar voor wie een eigen boot(je) heeft. Dat moest beter kunnen, vonden we. Het bleek een weerbarstige materie. Aan de Brabantse kant heeft de Biesbosch in de Noordwaard en de Jantjesplaat een grootschalige transformatie gekregen als gevolg van een ‘Ruimte-voor-de-rivier’-project.

Het gebied rond de Jantjesplaat, een soort landtong vanaf de plek waar de veerpont vanuit Dordrecht aanmeert aan de Brabantse Oever in zuidwestelijke richting langs de Nieuwe Merwede, is al weer drie jaar geleden ‘opgeleverd’. Met een bijdrage van TeVoet is toen een brug aangelegd naar de Deeneplaat zodat ook dit gebied te voet bereikbaar werd. Een groot succes, de voetbrug wordt druk gebruikt, de meeste bezoekers staan er niet meer stil dat het vroeger niet mogelijk was om naar de Deeneplaat te gaan.

Het gebied van de Noordwaard, dat zich uitstrekt van de Brabantse Oever tot Werkendam, is ongeveer twee jaar geleden opgeleverd. Het gebied is helemaal op de schop gegaan, behalve enkele polders die hun landbouwfunctie hebben behouden. Enkele grote stroomgeulen doorsnijden nu het gebied van noord-oost naar zuid-west. Bij hoog water kun je er niet doorheen! Behalve over enkele doorgaande wegen aan noord- (Bandijk) en zuidzijde. Op basis van het inrichtingsplan (dat behelsde alleen de maatregelen die voor 'Ruimte voor de River moesten worden genomen) heeft TeVoet twee jaar geleden, na veel overleg met RWS en bewoners, een voorstel gepresenteerd voor een nieuwe wandelinfrastructuur in de Noordwaard, waarbij veel gebruik is gemaakt van dijken en lage kades. Bij de presentatie is afgesproken dat eerst een jaar zou worden afgewacht hoe het gebied zich zou houden, vooral de toegankelijkheid van de zg. lage kades was onduidelijk. Dat jaar zou ook gebruikt worden om de ideeën bij de bewoners en agrariërs verder te sonderen.

In 2017/2018 is enkele malen overleg geweest met een (ingehuurde) ambtenaar van de gemeente Werkendam, die als taak had gekregen voorbereidingen te treffen voor een wandelnetwerk. Het voorstel van TeVoet voor de wandelinfrastructuur was daar een goed uitgangspunt voor, het was ontworpen juist met de gedachte om het vast te leggen in een wandelnetwerk. Eind 2018 is een concept voor het wandelnetwerk in de Noordwaard en Jantjesplaat ontvangen, waar begin 2019 de laatste puntjes op de i zijn gezet. Helaas iets minder ambitieus dan wij voor ogen hadden, maar met de belofte dat er over enkele jaren nog eens naar gekeken wordt. Daarbij gaat het dan bijvoorbeeld over toegankelijkheid van dijken waar nu de handen niet voor op elkaar kon worden gekregen, maar ook over dure maatregelen voor verbindingen over nieuwe stroomgeulen, waarbij TeVoet denkt aan een touwbrug. Eén ding is wel uit de verf gekomen: een verbinding van de toegang bij Werkendam schuin door het gebied naar het Biesboschmuseum waar je de nieuwe inrichting perfect kan beleven. Het Waterliniep pad gaat er ook gebruik van maken. In 2019 zal de gemeente Werkendam het wandelnetwerk aanleggen.

Weerij-Zuid

Bij het landinrichtingsproject Weerij-Zuid (ten zuidwesten van Breda) zijn nieuwe wandelmogelijkheden gecreëerd langs de Aa of Weerij en het gebied van de Turfvaart. Voor de Regio West-Brabant (RWB) is een voorstel ontwikkeld voor aanpassing van het wandelnetwerk in dit gebied waarin de nieuwe mogelijkheden zijn opgenomen en trajecten over verharde wegen zijn vervallen. Dat is in 2018 op de nieuwe wandelnetwerkaart gezet. In maart wordt de nieuwe markering geplaatst, waarbij ook de nodige hand en spandiensten worden verricht.

Eén 'bedreiging' diende zich in 2018 al gelijk weer aan. De gemeenten Breda en Zundert willen, deels langs de Aa of Weerij, een fietsverbinding tussen beide plaatsen aanleggen. Op één traject (ten zuiden van Rijsbergen) leidt dat er toe dat wandelaars en fietsers van hetzelfde pad gebruik moeten maken. Naar een alternatief, voor een deel van het bedreigde traject behoort dat zeker tot de mogelijkheden, wordt nu gezocht. Ter hoogte van Effen is met de gemeente Breda de afspraak gemaakt dat een traject langs de Aa of Weerij wordt opengesteld voor wandelaars, waar fietsers nu worden geleid over een verharde weg die vroeger noodgedwongen in het wandelnetwerk zat. Blijkt een lastig klusje voor de gemeente, maar er zit schot in volgens de laatste berichten.

Markdal

Ook het dal van de Mark staat op de nominatie te worden heringericht. Dat gebeurt op een onorthodoxe manier, door een Vereniging, oftewel particulier initiatief. In een werkgroep is de recreatieve infrastructuur uitgetekend. Uitgangspunt daarbij was dat er zowel voor wandelaars als

fietsers een aparte noord-zuid-verbinding tot stand komt vanaf Het Ginneken in Breda tot de grens bij Meersel-Dreef. Plus de noodzakelijke vertakkingen naar dorpen en natuurgebieden langs het Markdal. In 2019 wordt een en ander vastgelegd in een bestemmingsplan.

Prinsenbeek

Op verzoek van een bewoner van Prinsenbeek eens gekeken naar de (on)mogelijkheden van een doorsteek vanaf het dorp in westelijke richting waar al een perfecte 'groene schakel' voor wandelaars loopt van het Liesbos naar natte natuurgebieden ten noorden van Etten-Leur. Uitzoeken van de openbaarheid van enkele oude, deels vervallen, wegen. Opknapwerk van een bosdreef in eigendom van SBB, betaald en uitgevoerd door gemeente. In februari 2019 is de doorsteek geopend door wethouder Breda.

N638 Zundert-Sprundel

Groot Onderhoud van deze provinciale weg bood de mogelijkheid enkele oversteken veiliger te maken voor wandelaars (middengeleider aanbrengen). Eén oversteek, in de zichtlijn van De Moeren naar het bijbehorende theekoepeltje, vergde wat meer overtuigingskracht, maar is er in laatste ontwerp toch gekomen: met onderbroken strepen wordt de wandelaar de weg over geleid. Misschien nog een waarschuwingsbord 'overstekende wandelaars' regelen.

N268 Ulvenhout-Baarle-Nassau

Ook voor deze weg werden in 2018 plannen voor Groot Onderhoud gemaakt. Tussen Ulvenhout en Chaam verdienen enkele oversteken (o.a. in een LAW) veiliger te worden gemaakt in deze toch wel heel drukke provinciale weg. Discussie loopt nog.

Merkske

In het grensgebied van Baarle-Nassau/Hertog zijn er afgelopen jaren in overleg met de Vlaamse boswachter veel nieuwe paden, knuppelbruggen en door wandelaars te gebruiken schouwpaden bijgekomen. In 2018 zijn er ook nog twee bruggetjes over het Merkske aangelegd, waardoor het gebied beter doorkruisbaar is geworden. Het heeft al geleid tot een folder van Toerisme Provincie Antwerpen (TPA) met een driedaagse avontuurlijke wandeling: de Kempentocht.

Eind 2018 liet SBB weten de laarzenpadmarkering uit het gebied te willen verwijderen en te willen vervangen door enkele suggestieroutes die gebruik maken van de wandelknooppunten van RWB en TPA. Met wat overleg en enkele dagen veldwerk is de situatie aan Nederlandse kant van de grens goed geregeld, de wandelaar loopt niet de kans verloren te lopen. Aan Vlaamse kant waren de laarzenpadroutes al goed in het knooppuntensysteem opgenomen. Onthulling nieuwe infopanelen en folders medio maart, waarbij SBB samenwerkt met twee terreinbeherende instanties aan Vlaamse kant: Natuurpunt en Agentschap Natuur en Bos.

Twee korte, maar zeer aantrekkelijke laarzenpaden (in buurtschap Castelré) zijn helaas vervallen, de markering van het netwerk is voorjaar 2018 al verwijderd. De paden kunnen door inzet van buurtbewoners gelukkig nog wel worden belopen. Maar je moet ze dus weten te vinden.

N65 Vught-Helvoirt

Nog zo'n project dat al jaren aansleept en veel tijd vergt. Dit wegvak wordt aangepakt, de vele koude oversteken gaan vervallen. Echte aanraders om daar de weg (2x2 rijbanen, 80 km) over te steken, waren het sowieso al niet: te gevaarlijk. Een LAW was al omgelegd over een met VRI beveiligd kruispunt in de bebouwde kom van Vught.

Inzet in het proces was om – voor wandelaars, fietsers en ruiters – met de CROW-normen in de hand de gewenste oversteken in stand te houden, maar dan wel beveiligd. Een eerste ontwerp voorzag daarvoor in een met VRI (met verzoekknop) te beveiligen oversteek bij café Het Groene Woud in het buitengebied tussen Vught en Helvoirt, wat het mogelijk zou maken wandel- en fietsroutes te verleggen. Niet optimaal, want het zouden dan vanaf de richting Den Bosch de eerste verkeerslichten worden die je als automobilist tegenkomt, maar ja beter dan niets. Daarnaast zou er nog een oversteekmogelijkheid blijven voor langzaam verkeer bij de Hoge Raam. Andere wensen waren allemaal geschrapt vanwege het beperkte budget.

Groot was dan ook de verrassing toen er eind 2018 plotsklaps meer geld op tafel kwam voor een verdere optimalisatie van de weg. En nog leuker dat er ineens een recroduct gepland was en een recreatieve verbinding (tevens ecologische verbindingzone) langs de Broekleij bij Helvoirt onder de N65, in eerste instantie primair bedoeld voor fietsers, maar nu dat niet meer noodzakelijk is juist voor wandelaars een functie gaat krijgen, met aantrekkelijke aansluitende verbindingen in noordelijke en zuidelijke richting! Ook is nu een tunneltje voor langzaam verkeer voorzien bij de Hoge Raam. Begin 2019 is informeel overleg geweest vanuit Wandelnet en Fietsersbond – samen optrekken met Fietsersbond en Hippische Sportfederatie is in dit soort projecten gewoonweg een must – met beide gemeenten, provincie en aannemer. Zeg maar een soort fine-tuning om de oversteekbaarheid van de N65 zo goed mogelijk te maken, te zorgen voor veilige parallelwegen (met knippen) langs de N65 en zo nog wat zaken zoals de wens voor een voetgangersbrug aan de westzijde van Helvoirt. Over enkele maanden weten we wat het resultaat gaat zijn.

N395 Oirschot-Hilvarenbeek.

Op deze weg maken we ons sterk voor het behoud van een oversteek ter hoogte van bedrijventerrein De Scheper, waardoor wandelaars (en fietsers) niet worden gedwongen een stuk heen en terug langs de N395 te gaan vanaf natuurgebied 's-Heerenvijvers richting Oirschot. Discussie loopt nog (moeizaam), maar het lijkt er op dat we de gemeente Oirschot aan onze zijde hebben. Bij Hilvarenbeek aandacht voor voldoende oversteektijd voor wandelaars bij de nieuwe VRI's. In het tussenliggende traject worden enkele oversteken veiliger gemaakt.

Boxtel

Op papier kon in 2018 'Boxtel' als aandachtgebied worden geschrapt. Het begon ook hier al jaren geleden met het afsluiten van een spoorwegovergang in de lijn Boxtel-Oisterwijk. Plannen voor de aanleg van een nieuwe ontsluitingsweg van bedrijventerrein Ladonk richting Oisterwijk heeft uiteindelijk het proces vlot getrokken. Wel dreigde daardoor een andere overgang te verdwijnen, maar na veel lobby blijft deze voor wandelaars, fietsers en ruiters open. Ook de nieuwe verbindingsweg zelf wordt geen onneembare barrière, waar het even naar uitzag. De fijnmazige, eeuwenoude zandwegenstructuur blijft zo goed mogelijk behouden. DE werken moeten nog in uitvoering worden genomen, daarbij hoort ook het onttrekken van de zg. dubbele spoorwegovergang ten noorden van station Boxtel aan het autoverkeer, daar komt een tunnel voor langzaam verkeer. Wandelaars vanaf Boxtel naar de Kampina gaan er de komende jaren op vooruit.

A58 beekpassages

Deze rijksweg wordt tussen Eindhoven-Tilburg en bij knooppunt Galder verbreed naar 2x3 rijstroken. De verbreding is aangegrepen voor een pleidooi voor betere ecologische verbindingen langs de Beerze, Reusel en Mark. Door gezamenlijke actie van NM, BL, SBB en Wandelnet gaat langs de Beerze (bij Spoordonk) t die er komen, en wordt tevens geschikt gemaakt voor wandelaars. Daarmee

gaat een lang gekoesterde wens in vervulling waardoor wandelaars vanaf de Heilige Eik naar de Spoordonkse watermolen kunnen lopen.

Over de beekpassage van de Mark loopt de discussie nog volop. Bij de Reusel gaat niets veranderen en zal de wandelaar noodgedwongen bij de op- en afritten van Moergestel moeten blijven oversteken.

N69 en Luikerweg

Voor de geplande omleiding van de N69 vanaf de A67 langs Valkenswaard zijn veel initiatieven genomen om de wandelinfrastructuur zo goed mogelijk aan te passen. Er komen o.a. twee voetgangersbruggen. Toch zullen diverse routes omgelegd moeten worden.

Op dit moment ligt de focus op het veiliger maken van de oversteken in de Luikerweg richting grens in het kader van Groot Onderhoud. Op verschillende plaatsen kruisen LAW's en netwerkroutes deze onwijs drukke weg. Met de projectleiding is hier al overleg over geweest.

N279 Veghel-Asten

In het planvormingsproces is in elk geval verzekerd dat er een goede verbinding voor langzaam verkeer komt vanuit Helmond naar het buitengebied (Bakelsche Beemden).

Hertogenpad

Deze LAW gaat geactualiseerd worden. Eerste gesprekken daarover zijn in 2018 gevoerd met het centrale kantoor in Amersfoort. Er zijn ideeën om het pad door te trekken van Breda naar Bergen op Zoom.

Brabants Vennenpad

Dit Nivon-streekpad is in 2018 geheel geactualiseerd. Medio 2019 komt het nieuwe boekje uit. De afstemming met Wandelnet m.n. over synchronisatie en kaarten verliep wat moeizaam m.n. vanwege landelijke Nivon-uitgangspunten.

N324 Oss – Grave

Wandelnet heeft aandacht gevraagd voor het realiseren van een goede en veilige oversteekbaarheid van deze te reconstrueren provinciale weg. Onze wensen lijken gehonoreerd te worden.

Bovenstaande overziend is er in 2018 veel gebeurd en is Wandelnet steeds meer gesprekspartner geworden bij veel voor het wandelen relevante organisaties. Ook voor 2019 staan er weer veel zaken op de agenda. Het zou daarom prachtig zijn als het team van de belangenbehartigers voor Brabant nog wat versterking zou kunnen krijgen. In het bijzonder geldt dit voor Oost-Brabant.